

УДК 658.152

Л. С. Селіверстова,
к. е. н., докторант,

Науково-дослідний фінансовий інститут Академії фінансового управління МФУ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КОРПОРАЦІЙ

Стаття присвячена розвитку інвестиційної діяльності корпорацій. Сформульовано підходи до спрямованості інвестиційної діяльності корпорацій та розглянуто формування внутрішньокорпоративної стратегії.

The article is devoted to the development of investment corporations. It is formulated approaches to focus investment corporations and considered forming within the internal strategy.

*Ключові слова: корпорація, стратегія підприємства, спрямованість діяльності, інвестиційна діяльність.
Key words: corporation, company strategy, orientation activities, investment activities.*

ВСТУП

Ефективне здійснення підприємством господарської діяльності у довготерміновій перспективі та забезпечення високих темпів розвитку, підвищення конкурентоспроможності за умов переходу до ринкової економіки значною мірою визначаються рівнем інвестиційної активності та масштабами інвестиційної діяльності. У макроекономічному аспекті інвестиційна діяльність є процесом закладання майбутнього економіки країни, оскільки зростання обсягів інвестицій сьогодні є підґрунтям високих темпів зростання ВВП країни в майбутньому.

Інвестиційна діяльність — це комплекс заходів і практичних дій юридичних та фізичних осіб (українських або іноземних), а також держави щодо здійснення інвестицій у будь-якій формі з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [1, с. 325].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Питанням, пов'язаним з розвитком інвестиційної діяльності на підприємствах, присвячено велику кількість публікацій. Найпоширенішими є праці закордонних авторів, зокрема Г. Марковиця, М. Міллера, Ф. Модільяні, П. Самуельсона, Р. Слоу. Це роботи є досить високого рівня, вони дуже широко розкривають питання розвитку інвестиційної діяльності на підприємствах. Але досвід закордонних науковців не можна перенести на сучасні корпоративні підприємства нашої країни тому, що інвестування корпорацій за кордоном здійснюється в більшості випадків при використанні інструментів і механізмів фондового ринку. На жаль, низький рівень розвитку фондового ринку, обмежене коло інструментів, відсутність надійних індикаторів його динаміки та ряд інших факторів не дозволяють використовувати закордонний досвід управління інвестиційною діяльністю сучасних корпорацій.

Велику кількість праць, присвячених проблемам управління інвестиційною діяльністю, опубліковано і вітчизняними економістами. Зокрема, І. А. Бланк, Д. М. Чер-

ваньов, В. М. Колот, С. Ф. Покропивний та інші розглядали питання інвестиційної діяльності. Однак ці праці охоплюють лише деякі питання розвитку інвестиційної діяльності корпоративних підприємств і практично не розглядають питання, пов'язані з спрямованістю інвестиційної діяльності, з формуванням інвестиційних ресурсів, послідовністю розробки загальнокорпоративної стратегії, управлінням інвестиційними ризиками та інші.

Основна кількість вітчизняних праць багато в чому копіює західні підходи та методики без певної "прив'язки" до сучасної економічної ситуації в країні та майже не відображає накопичений окремими підприємствами реальний практичний досвід.

Знання та практичне використання сучасних принципів, механізмів та методів ефективного управління інвестиційною діяльністю дозволить забезпечити перехід корпоративних підприємств до нової якості розвитку в ринкових умовах господарювання.

РЕЗУЛЬТАТИ

Методологічні принципи організації інвестиційної діяльності акціонерного підприємства співпадають з загальними принципами, незалежними від організаційно правової форми. Різняться тільки деякі підходи до їх практичної реалізації.

За своєю спрямованістю інвестиційну діяльність можна розділити на два основних типи: внутрішню та зовнішню. Автором було здійснено уточнення розкриття до існуючих схем спрямованості інвестиційної діяльності, а саме: ширше розкрито спрямованості внутрішнього та зовнішнього розвитку корпоративного підприємства (рис. 1).

Технічне переозброєння і реконструкція здійснюються з ціллю переходу до нових технологій, заміни діючого парку обладнання більш сучасним. Це дозволяє знизити витрати виробництва на одиницю продукції, що випускається, і призводить до збільшення прибутку та підвищення ефективності виробництва. Вдосконалення технологічних процесів дозволяє підприємству швидко

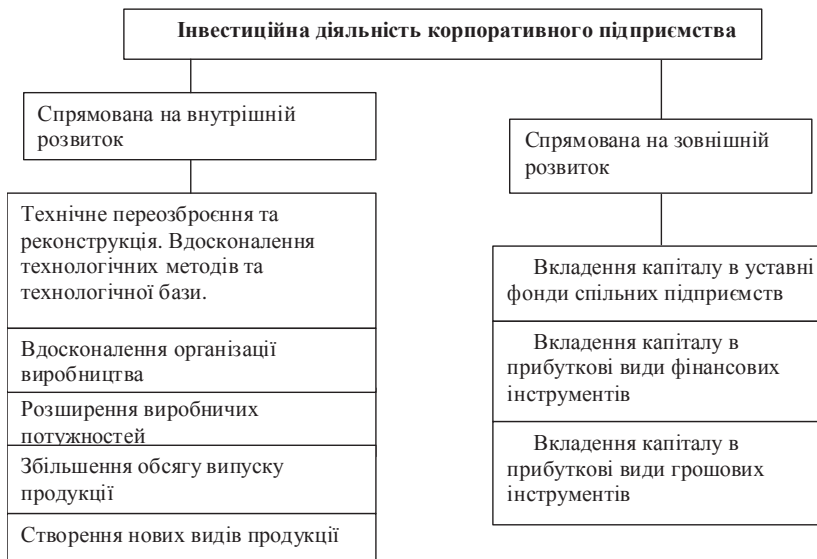

Рис. 1. Спрямованість інвестиційної діяльності корпорації

подолати спад виробництва (якщо він є), стабілізувати й поступово нарощувати обсяги виробництва конкурентоспроможної продукції, яка користується попитом на ринку, що призводить до приросту фінансових результатів.

Раціональна організація виробництва дозволяє ефективно поєднувати основні елементи виробництва (основні засоби, персонал, предмети праці) у виробничому процесі, що забезпечує його функціонування. Вдосконалення організації виробництва дає можливість підприємству ліпше маневрувати своїми матеріальними й людськими ресурсами, істотно зменшувати економічний ризик, пов'язаний з виробництвом і реалізацією на ринку нових видів власної продукції, підтримувати на належному рівні свою фінансову стабільність.

Розширення виробничих потужностей сприяє збільшенню потенціалу підприємства, обсягу випуску існуючої та переходу до випуску нової продукції і, на рещті, зростанню прибутку.

Збільшення обсягу випуску продукції дозволяє отримувати більші доходи за рахунок збільшення прибутку і, окрім цього, завоювати більшу частку ринку, здійснюючи тим самим свій вплив на нього.

Випуск нової продукції призводить до росту прибутку, сприяє диверсифікації виробництва, що дозволяє знизити ризик, пов'язаний з коливаннями попиту на окремі види продукції, що випускається.

Вкладення капіталу в статутні фонди спільних підприємств має на меті не стільки отримання високого інвестиційного прибутку (хоча мінімально необхідний його рівень повинен бути забезпечений), скільки встановлення форм фінансового впливу на підприємства для забезпечення стабільного формування свого операційного прибутку.

Вкладення капіталу в дохідні види грошових інструментів спрямоване, перш за все, на ефективне використання тимчасово вільних грошових активів підприємства. Основним видом грошових інструментів інвестування є депозитний внесок у комерційних банках. Як правило, цей напрям використовується для короткострокового інвестування капіталу і його головною метою є генеру-

вання інвестиційного прибутку.

Вкладення капіталу в дохідні види фондових інструментів є найбільш масовим і перспективним тому, що характеризується вкладенням капіталу в різні види цінних паперів, які вільно обертаються на фондовому ринку (так звані "ринкові цінні папери"). Основною метою цього напрямку також є генерування інвестиційної прибутку, хоча в окремих випадках він може бути використаний для встановлення форм фінансового впливу на окремі компанії при рішенні стратегічних завдань (шляхом придбання контрольного або достатньо вагомого пакета акцій).

Таким чином, інвестиційна діяльність на підприємстві завжди спрямована на підвищення ефективності його роботи і в кінцевому підсумку — на збільшення доходу.

Механізм управління інвестиційною діяльністю становить систему основних складових, що регулюють процес розробки та реалізації інвестиційних рішень підприємства. До структури цього механізму входять ринковий механізм саморегулювання та ціноутворення на основі попиту і пропозиції на інвестиційних ринках; державне нормативно-правове регулювання інвестиційної діяльності; внутрішній механізм регулювання інвестиційної діяльності підприємства (за окремими напрямками інвестування регулювання здійснюється за допомогою розробленої інвестиційної стратегії та цільової інвестиційної політики, внутрішніх нормативів та вимог до інвестиційної діяльності за окремими її аспектами); система конкретних методів управління, за допомогою яких передбачається досягнення конкретних результатів інвестиційної діяльності.

Ефективний механізм здійснення підприємством інвестиційної діяльності дає змогу з максимальною швидкістю досягти поставлених цілей та вирішити основні завдання розвитку економіки підприємства, сприяє результативному виконанню конкретних функцій управління інвестиційною діяльністю, повна і послідовна практична реалізація яких є надійною запорукою активної інвестиційної політики та ефективної господарської діяльності підприємства.

Таким чином, ефективність інвестиційної діяльності, досягнення поставлених цілей та основних завдань розвитку економіки підприємства забезпечується шляхом повної і послідовної практичної реалізації перелічених функцій управління інвестиційною діяльністю.

Постійна мінливість ринкового середовища зумовила необхідність застосування стратегічного підходу до системи господарювання на підприємстві. Термін "політика" виражає сукупність цілей і задач стратегічного і тактичного характеру, а також механізму їх реалізації в будь-якій сфері діяльності.

Стратегія — це генеральна комплексна програма дій, яка визначає пріоритетні для підприємства проблеми, його місію, головні цілі та розподіл ресурсів для їхнього досягнення (рис. 2).

Вона формулює цілі та способи їхнього досягнен-

ня так, щоб вказати підприємству певний (такий, що об'єднує всі його підрозділи) напрям розвитку [7, с. 112]. За своїм змістом стратегія є довгостроковим плановим документом.

Першим, найбільш суттєвим і визначальним, рішенням за стратегічним плануванням є вибір цілей. Основну ціль підприємства заведено називати місією. Вибір місії підприємства здійснюється з урахуванням дії чинників зовнішнього середовища.

Виходячи із загальної місії підприємства, формулюють його інші стратегічні цілі. Реальність та ефективність стратегії підприємства буде забезпечено, якщо стратегічні цілі будуть: конкретними та вимірюваними; чітко зорієнтованими у часі (коли і якої цілі треба досягнути); досяжними, збалансованими, ресурсно-забезпеченими; однонаправленими та такими, що взаємно підтримують одна одну.

Наступним важливим кроком є вивчення внутрішнього середовища. Його аналіз є найважливішим для інвесторів, особливо у випадку придбання підприємства. Він проводиться у розрізі таких блоків, як виробництво продукції, виробничий апарат, система управління. З прогнозування впливу внутрішнього середовища пов'язані в першу чергу задачі забезпечення надійною та достовірною інформацією про тенденції розвитку економіки. Аналіз структури та розмірів ринку збуту необхідний для оцінки загального обсягу потреб, оцінки попиту на конкретні товари, а також динаміки цін на них. У результаті досліджень з'ясовуються можливості росту компанії, виявляються обставини, що запобігають йому [5, с. 37].

Ще одним важливим кроком є вивчення зовнішнього середовища. Аналіз зовнішнього середовища — це безперервний процес спостереження, вивчення та контролю дії зовнішніх щодо підприємства чинників для того, щоб своєчасно та вичерпно визначити можливості й загрози для підприємства, тобто позитивну та негативну дію зовнішніх чинників — політичних, економічних, науково-технічних, соціальних, міжнародних тощо.

Інвестиційна стратегія являє собою систему довгострокових цілей інвестиційної діяльності підприємства, обумовлених загальними задачами його розвитку й інвестиційною ідеологією, а також вибір найбільш ефективних шляхів їхнього досягнення [3, с. 68].

Інвестиційну стратегію можна представити як генеральний план дій у сфері інвестиційної діяльності підприємства, що визначає пріоритети її напрямів, форм, характер формування інвестиційних ресурсів і послідовність етапів реалізації довгострокових інвестиційних цілей, що забезпечуватимуть передбачений загальний розвиток підприємства [1, с. 328].

Отже, інвестиційна стратегія являє собою концепцію, що зв'язує і спрямовує розвиток інвестиційної діяльності підприємства.

Слід зазначити, що інвестиційна стратегія як складова загальноекономічної стратегії необхідна для криття інформації та залучення інвестицій.

Розробка інвестиційної стратегії являє собою великий

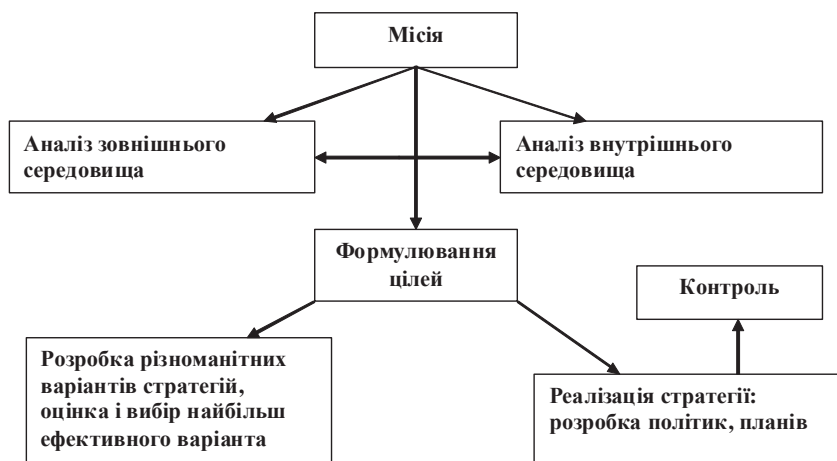

Рис. 2. Схема послідовності розробки загальнокорпоративної стратегії

творчий процес, що включає постановку цілей інвестиційної діяльності, визначення її пріоритетних напрямів і форм, оптимізацію структури формованих інвестиційних ресурсів і їхнього розподілу, вироблення інвестиційної політики за найбільш важливими аспектами інвестиційної діяльності, підтримка взаємин із зовнішнім інвестиційним середовищем.

Процес розробки інвестиційної стратегії є найважливішою складовою частиною загальної системи стратегічного вибору підприємства, основними елементами якого є місія, загальні стратегічні цілі розвитку, система функціональних стратегій у розрізі окремих видів діяльності, способи формування і розподілу ресурсів. При цьому інвестиційна стратегія знаходиться у визначеній співвідпорядкованості з іншими елементами стратегічного вибору підприємства. Розуміння взаємозв'язку інвестиційної стратегії з іншими найважливішими елементами стратегічного вибору підприємства дозволяє більш ефективно будувати процес її розробки.

Актуальність розробки інвестиційної стратегії підприємства визначається рядом умов, найважливішою з яких є інтенсивність змін факторів зовнішнього інвестиційного середовища. Висока динаміка основних макроекономічних показників, пов'язаних з інвестиційною активністю підприємств, темпи технологічного прогресу, часті коливання кон'юнктури інвестиційного ринку, мінливість державної інвестиційної політики і форм регулювання інвестиційної діяльності не дозволяють ефективно керувати інвестиціями підприємства на основі лише раніше накопиченого досвіду і традиційних методів інвестиційного менеджменту. У цих умовах відсутність розробленої інвестиційної стратегії, адаптованої до можливих змін факторів зовнішнього інвестиційного середовища, може призвести до того, що інвестиційні рішення окремих структурних підрозділів підприємства будуть мати різнонаправлений характер, призведуть до виникнення протиріч і зниження ефективності інвестиційної діяльності в цілому.

Однією з умов, що визначають актуальність розробки інвестиційної стратегії підприємства, є його майбутній перехід до нової стадії життєвого циклу. Кожній стадії життєвого циклу підприємства належить характерний їй рівень інвестиційної активності, напрями і форми інвестиційної діяльності, особливості формування інвестиційних ресурсів.

Нарешті, істотною умовою, що визначає актуальність розробки інвестиційної стратегії, є кардинальна зміна цілей операційної діяльності підприємства, пов'язана з новими комерційними можливостями, що відкриваються. Реалізація таких цілей вимагає зміни виробничого асортименту, впровадження нових виробничих технологій, освоєння нових ринків збуту продукції і т.п. У цих умовах істотно зростання інвестиційної активності підприємства і диверсифікованість форм його інвестиційної діяльності повинні мати прогнозований характер, що забезпечується розробкою чітко сформульованої інвестиційної стратегії.

Розробка інвестиційної стратегії відіграє значну роль у забезпеченні ефективного розвитку підприємства. Ця роль полягає в наступному:

— розроблена інвестиційна стратегія забезпечує механізм реалізації довгострокових загальних й інвестиційних цілей майбутнього економічного і соціального розвитку підприємства в цілому, й окремих його структурних одиниць;

— вона дозволяє реально оцінити інвестиційні можливості підприємства, забезпечити максимальне використання його внутрішнього інвестиційного потенціалу, дає можливість активного маневрування інвестиційними ресурсами;

— вона забезпечує можливість швидкої реалізації нових перспективних інвестиційних спроможностей, що виникають у процесі динамічних змін факторів зовнішнього інвестиційного середовища;

— розробка інвестиційної стратегії враховує заздалегідь можливі варіації розвитку неконтрольованих підприємством факторів зовнішнього інвестиційного середовища і дозволяє звести до мінімуму їхні негативні наслідки для діяльності підприємства;

— вона відбиває порівняльні переваги підприємства в інвестиційній діяльності в зіставленні з його конкурентами;

— наявність інвестиційної стратегії забезпечує чіткий взаємозв'язок стратегічного, поточного й оперативного управління інвестиційною діяльністю підприємства;

— вона забезпечує реалізацію відповідного менталітету інвестиційного поведіння в найбільш важливих стратегічних інвестиційних рішеннях підприємства;

— у системі інвестиційної стратегії формується значення основних критеріальних оцінок вибору реальних інвестиційних проектів і фінансових інструментів інвестування;

— розроблена інвестиційна стратегія є однією з базисних передумов стратегічних змін загальної організаційної структури управління й організаційної культури підприємства.

Інвестиційна діяльність підприємства підпорядкована довгостроковим цілям його розвитку і тому повинна здійснюватися у відповідності до розробленої інвестиційної політики.

Інвестиційна політика підприємства — складова частина загальної економічної стратегії, котра визначає вибір і способи реалізації найбільш раціональних шляхів оновлення і розширення його виробничого і науково-технічного потенціалу [4, с. 58]. Дана політика націлена на забезпечення виживання підприємства в складному ринковому середовищі, на досягнення ним фінансової стійкості та створення умов для майбутнього розвитку.

Інвестиційна політика являє собою форму реалізації інвестиційної ідеології й інвестиційної стратегії підприємства в розрізі найбільш важливих аспектів інвестиційної діяльності на окремих етапах її здійснення. На відміну від інвестиційної стратегії в цілому, інвестиційна політика формується лише за конкретними напрямками інвестиційної діяльності підприємства, що вимагає забезпечення найбільш ефективного управління для досягнення головної стратегічної мети цієї діяльності.

ВИСНОВКИ

В умовах ринкової економіки можливостей для інвестування багато. Разом з тим, будь-яка корпорація має обмежені фінансові ресурси, які доступні для інвестування. Тому потрібно діяти згідно своєї інвестиційної стратегії в цілому, а також враховувати позиції інвестиційної політики. А головним в реалізації інвестиційної стратегії і політики є розробка інвестиційних програм (портфелів).

Активну інвестиційну стратегію слід розглядати як передумову формування ефективної системи корпоративного управління. Це сприяє проведенню більш агресивної дивідендної політики, є умовою для інноваційного розвитку (або застосування інноваційної моделі розвитку), дозволяє підприємству перебувати в найбільш сприятливих фазах життєвого циклу, а саме зростання та стабільного розвитку.

Передумовою інвестиційної діяльності є наявність достатніх інвестиційних ресурсів, що можуть бути залученими як із внутрішніх, так і з зовнішніх джерел. Як правило, реалізація великих інвестиційних проектів і програм (інвестиційних портфелів) потребує залучення коштів зовнішніх інвесторів переважно через кредити банків і додаткову емісію акцій відкритих акціонерних товариств через обмеження внутрішніх джерел фінансування.

Можливість такого залучення може бути забезпечена тільки за умови переконання потенційних інвесторів у гарантіях повернення коштів і отримання бажаного прибутку на вкладений капітал.

Наявність таких гарантій виявляється шляхом аналізу інвестиційної привабливості, яка б надавала вичерпну інформацію для прийняття рішення про фінансування будь-якому зовнішньому інвестору і враховувала специфічні вимоги кожного.

Література:

1. Бланк І.А. Основи інвестиційного менеджмента. — К.: Ника-центр, 2001. — Т.1. — 531 с.
 2. Бланк І.А. Основи інвестиційного менеджмента. — К.: Ника-центр, 2001. — Т.2. — 511 с.
 3. Бланк І.А. Управление денежными потоками — К.: Ника-центр, 2002. — 576 с.
 4. Бочаров В.В. Инвестиции. — СПб.: Питер, 2002. — 284 с.
 5. Маршалл А. Принципы экономической науки. Т.2 // Пер. с англ. — М.: Прогресс. 1993. — 310 с.
 6. Маховикова Г.А., Кантор В.Е. Инвестиционный процесс на предприятии. — СПб.: Питер, 2001. — 171 с.
 7. Покропивний С.Ф., Колот В.М. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність: навчальний посібник. — К.: КНЕУ, 1998. — 352 с.
- Стаття надійшла до редакції 08.10.2009 р.*